

MOLIYAVIY AUDITNING XALQARO STANDARTLARINI JORIY ETISH

Obidov Ikboljon Askaraliyevich

O'zbekiston Respublikasi Hisob palatasi yetakchi inspektori

Annotatsiya. Mazkur maqolada moliyaviy auditning xalqaro standartlarini joriy etish va uning milliy tizimga ta'sirini tahlil qilish yoritiladi. Xalqaro tajriba asosida moliyaviy auditni rivojlantirish zarurati va uning samaradorligini oshirish usullari ko'rib chiqiladi. Milliy tizimni xalqaro standartlarga moslashtirish orqali davlat moliyaviy boshqaruvini takomillashtirish imkoniyatlari o'rganiladi.

Kalit so'zlar: moliyaviy audit, xalqaro standartlar, milliy tizim, integratsiya, davlat moliyaviy boshqaruvi.

Hozirgi globalashuv davrida davlat va xususiy sektorni samarali boshqarishda moliyaviy auditning ahamiyati tobora ortib bormoqda. Xalqaro moliyaviy muvofiqlikni ta'minlash, investitsiyalarni jalb qilish va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni mustahkamlashda moliyaviy auditning xalqaro standartlariga moslashish muhim omil hisoblanadi. Xalqaro audit standartlari (International Standards on Auditing – ISA) davlat va xususiy tashkilotlarning moliyaviy hisobotlarini sifatli va ishonchli baholash imkonini beradi. Ushbu standartlar moliyaviy axborotning ishonchliligini oshirish orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Milliy tizimni xalqaro standartlarga moslashtirish jarayoni ko'p bosqichli va murakkab jarayon bo'lib, u moliyaviy boshqaruv, huquqiy-me'yoriy baza va auditorlik faoliyatini rivojlantirishni talab qiladi. Ushbu maqolada xalqaro audit standartlarining mohiyati, ularni milliy tizimga integratsiya qilishning afzalliklari va mavjud qiyinchiliklari tahlil qilinadi.

Xalqaro standartlar asosida auditni rivojlantirish. Moliyaviy auditning xalqaro standartlarga asoslanishi xalqaro moliyaviy tizimning o'zaro bog'liqligini kuchaytiradi. Audit jarayonining xalqaro standartlar asosida tashkil etilishi moliyaviy hisobotlarning haqqoniyligi va ishonchliligini oshiradi. Xalqaro standartlar auditorlik jarayonini bir xilda amalga oshirish, malakali kadrlarni tayyorlash va umumiy metodologiyani ishlab chiqishni ta'minlaydi.

Auditorlik faoliyati xalqaro miqyosda e'tirof etilishi uchun audit metodologiyasi, hisobot shakllari va moliyaviy ko'rsatkichlar xalqaro standartlarga mos kelishi zarur. Bu, ayniqsa, transmilliy korporatsiyalar va xalqaro moliyaviy tashkilotlar bilan ishlashda muhim ahamiyatga ega. Xalqaro standartlar moliyaviy axborotni baholashda umumiy

qoidalar va tamoyillarni belgilaydi, bu esa korporativ boshqaruvni samarali amalga oshirishga yordam beradi.

Xalqaro audit standartlarini joriy etish moliyaviy axborotni ochiq-oshkora qilishga xizmat qiladi. Bu jarayonda axborot texnologiyalaridan foydalanish va zamonaviy dasturiy ta'minotlarni qo'llash katta ahamiyat kasb etadi. Moliyaviy auditning xalqaro standartlarga asoslanganligi natijasida davlat va xususiy sektor o'rtasida ishonch muhiti mustahkamlanadi, bu esa iqtisodiy taraqqiyotga zamin yaratadi. Shu bilan birga, xalqaro standartlarga asoslangan audit xalqaro investorlarga mamlakatning moliyaviy axborotiga ishonch bildirish imkonini beradi.

Bundan tashqari, xalqaro standartlar auditorlik jarayonida mustaqillik va xolislikni ta'minlashni kafolatlaydi. Auditorlar uchun belgilangan etika kodeksi, xalqaro qoidalar va protseduralar ularga moliyaviy hisobotlarni har tomonlama va adolatli tahlil qilish imkonini beradi. Shu orqali korporativ boshqaruv tizimining ishonchliligi oshadi va moliyaviy risklarni boshqarish samaradorligi kuchayadi.

Xalqaro tajriba va uni milliy tizimga integratsiya qilish. Xalqaro tajriba moliyaviy auditni rivojlantirishning asosiy manbalaridan biri hisoblanadi. Dunyo bo'ylab turli mamlakatlar o'zlarining moliyaviy audit tizimlarini xalqaro standartlarga moslashtirish orqali muvaffaqiyatli natijalarga erishgan. Jumladan, Yevropa Ittifoqi davlatlari va AQShda moliyaviy auditning xalqaro standartlariga asoslangan tizimlar orqali moliyaviy shaffoflikni oshirish va moliyaviy boshqaruvni samarali amalga oshirish bo'yicha katta tajriba to'plangan.

Milliy tizimni xalqaro standartlarga integratsiya qilish jarayoni bir necha bosqichni o'z ichiga oladi. Dastlab, milliy qonunchilik xalqaro standartlarga moslashtirilishi lozim. Bu jarayon mahalliy auditorlik tashkilotlari va xalqaro ekspertlar o'rtasidagi hamkorlikni talab qiladi. Shuningdek, auditorlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish bo'yicha maxsus dasturlar ishlab chiqilishi zarur.

Xalqaro standartlarni joriy etish milliy tizimda auditorlik jarayonini takomillashtirish va moliyaviy shaffoflikni oshirishga xizmat qiladi. Milliy tizimning xalqaro tajribaga moslashuvi uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va innovatsion yondashuvlarni qo'llash muhimdir. Masalan, elektron audit tizimlari, moliyaviy ma'lumotlarni raqamlashtirish va blokcheyn texnologiyalaridan foydalanish orqali audit jarayonini optimallashtirish mumkin.

Xalqaro tajribani milliy tizimga integratsiya qilishda qiyinchiliklar ham mavjud. Jumladan, milliy auditorlik tashkilotlarining xalqaro standartlar bo'yicha yetarli tajribaga ega emasligi, moliyaviy resurslarning yetishmasligi va huquqiy-me'yoriy bazaning sustligi bu jarayonga to'siq bo'lishi mumkin. Shu sababli, davlat tomonidan moliyaviy va tashkiliy qo'llab-quvvatlash zarur.

Xalqaro standartlarni joriy etish orqali milliy tizimning xalqaro miqyosda raqobatbardoshligi oshadi. Bu jarayon davlat moliyaviy boshqaruvi samaradorligini yaxshilash va xalqaro hamkorlikni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa. Moliyaviy auditning xalqaro standartlarini joriy etish davlat va xususiy sektorni boshqarishda samaradorlikni oshirish uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu standartlar orqali moliyaviy shaffoflik va hisobdorlik ta'minlanadi, bu esa iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlaydi. Milliy tizimni xalqaro tajribaga moslashtirish orqali moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish, xalqaro hamkorlikni kuchaytirish va investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlari kengayadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. International Standards on Auditing (ISA) rasmiy hujjatlari.
2. Xalqaro Moliya Korporatsiyasi (IFC) hisobotlari.
3. Мирабдуллаева, Ш. А. (2025). ФОРМИРОВАНИЕ ЛИДЕРСКИХ КАЧЕСТВ У ВОЕННОСЛУЖАЩИХ. ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION, 1(4), 117-124.
4. Mallaevna, O. N. (2023). Theoretical Basis of Formation of Pedagogical Ethics in Students.
5. Mallaevna, O. N. (2022). The process of forming pedagogical ethics in students and its efficiency.
6. Очилова, Н. М. (2017). СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К УРОКАМ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА. *Ученый XXI века*, 43.
7. Наршабаева, А. Ю. (2021). Совершенствование педагогического механизма развития у студентов культуры межнационального общения на основе билингвального подхода. *Глобальный научный потенциал*, (5), 135-140.
8. Наршабаева, А. Ю. (2021). РОЛЬ РОДНОГО ЯЗЫКА В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ НА ОСНОВЕ БИЛИНГВИЗМА: Наршабаева Алия Юмутбаевна Старший преподаватель, Кафедра иностранных языков Нукусского государственного педагогического института имени Ажинияза. *Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал*, (6), 27-39.
9. Yumutbaevna, N. A. (2022). Pedagogical issues of formation of tolerance among youth in conditions of globalization.
10. Yumutbaevna, A. N. Pedagogical Conditions for the Organization of a Culture of Interethnic Communication in Students. *JournalNX*, 7(07), 55-56.

11. Yumutbaevna, N. A., & Abrarovna, D. M. (2024). Linguistic Foundations Of Teaching A Foreign Language To Elementary School Students. *American Journal of Advanced Scientific Research*, 1(1), 75-77.
12. Журакулов, Р. Д., & Журакулий, Г. (2023). СЕМАНТИКО-СТРУКТУРНЫЕ ПОЛЯ ФРАЗЕОЛОГИИ УЗБЕКСКИХ НАРОДНЫХ СКАЗОК. *Journal of Intellectual Property and Human Rights*, 2(11), 80-82.
13. Yuldasheva, D. (2023). THE IMPORTANCE OF LISTENING COMPREHENSION MATERIALS IN THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF TOURISM STUDENTS. " *Science Shine*" *International scientific journal*, 8(1).
14. Botir o'g'li, R. S. (2024). CRIMINAL LIABILITY FOR FRAUDULENT ENTREPRENEURSHIP. *Web of Teachers: Inderscience Research*, 2(12), 94-97.
15. Маматкулов, Б. М., & Тупаев, Б. Ш. (2023). *ПРОБЛЕМЫ МУЖСКОГО БЕСПЛОДИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ* (Doctoral dissertation).
16. kizi Tohirova, M. A., & Tursunnazarova, E. T. (2022). BASIC LITERARY ELEMENTS OF THE XX CENTURY ENGLISH AND UZBEK SHORT STORIES (BASED ON HERBERT BATES AND SAID AHMAD'S SHORT STORIES). *THE ROLE OF SCIENCE AND INNOVATION IN THE MODERN WORLD*, 1(2), 192-195.
17. Barziyev, O. H.(2021) Traditional poetic series associated with the name of Fergana. *Scientific journal of Fergana State University*, 3(3), 108-114.
18. Barzиеv, O. (2021). LYRICAL INTERPRETATION OF "I" IN THE POETRY OF ANBAR OTIN, DILSHODI BARNO AND SAMAR BONU. *CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES*, 2(06), 61-66.
19. Khayitbaevich, D. K. (2024). EXPLORING THE FLEXIBILITY OF ADJECTIVE ORDER IN ENGLISH: COGNITIVE, PRAGMATIC, AND STYLISTIC PERSPECTIVES. *AMERICAN JOURNAL OF EDUCATION AND LEARNING*, 2(5), 593-597.
20. Khayitbaevich, D. K. (2024). Analysis of Word Transposition Types in English and Uzbek Languages. *Cognify: Journal of Artificial Intelligence and Cognitive Science*, 1(1), 59-65.
21. Shodiyeva, G. (2024). O 'ZBEK VA INGLIZ TILIDA SO 'ZLARNI TURKUMLARGA AJRATISH MASALALARI. *Interpretation and researches*, (4 (26)).
22. Shodieva, G. (2023). TRANSPOSITION OF WORD CATEGORIES IN UZBEK. *Results of National Scientific Research International Journal*, 2(4), 40-46.
23. Yevropa Ittifoqining audit standartlari bo'yicha tavsiyalari.
24. Smith, J. "Global Practices in Financial Auditing." 2021.
25. O'zbekiston Respublikasi Audit qonunchiligi va me'yoriy hujjatlari.